

planetam palleumq; iungendum fuit inuente. Vñ
 quedam ansule antiquitus in planetis posite erant
 quibus acus inferebantur et pallium simul cū pla
 neta firmabantur a suo loco pallium moueret. Pos
 sumus tamen per tres acus fidem spem et caritatez
 intelligere sine quibus palliū ab epō rite teneri nō
 potest. Rursus tres acus passionem pximi. admi
 nistratōnem officij. distinctōnēq; iudicij significat
 quarum prima pūgit animum p dolorem. scda per
 laborem. tertia p terrorem. Prima pūgebat aposto
 lum cū dicebat quis infirmat et ego nō infir. quis
 scā. et c. nō vroz. Scda cum aiebat. pter illa que ex
 trinsecus sunt instancā mea quotidiana sollicitudo
 omnium ecclesiaz. Tercia pungebat iob dicentē.
 si iustus vix saluabitur impius et pctōr vbi appare
 bunt. Super textez humez nō infigitur ac9. quo
 niam in eterna quiete nullus est afflictōnis acule
 us nullus stimulus punctōnis. Absterget enim de
 us om. la. ab. o. san. et iam non erit amplius neq; lu
 ctus neq; clamor. sed nec vll9 dolor. qm̄ pzoza trā
 sierunt. Acus vero aurea esse debet. sed inferius ē
 acuta et superius rotunda lapidem continens preci
 osum quia nimirū bon9 pastor ppter curam ouium
 in teris affligitur. sed in celis eternaliter corona
 bitur vbi illā preciosam margaritam habebit. de qua
 dñs inquit in euangelio. Simile ē reg. ce. ho. q. tē.
 Inuenta vna preciosa margarita dedit omnia sua et
 cōpauit eam. In pallio et cum ipō confertur pontifi
 calis officij plenitudo hinc est qd̄ antequā metropo
 pallio decorēt non debet cōcilium ouocare. crisma
 conficere. clericos in sua puincia ordinare. pontifi
 ces consecrare. vel ecclesias dedicare. nec se archie
 p̄m nominare. Aiunt tamen quidam qd̄ extra puin
 clam suam inuolat9 posset ordines tanquā simplex
 epus sine pallio celebrare. Sunt etiaz qui dicunt qd̄
 epus etiam si sit talis qd̄ pallio vtatur nō pōt dare li
 cenciam alieno archiepo vtendi pallio in dioē sua
 nisi dictus epus palliatus exētus existat. nec etiā
 archiepus in puincia sua nisi forte inuitatus pri
 uilegium habeat qd̄ possit vti pallio extra suaz puin
 ciam si fuerit inuitatus. sed hoc poci9 iuris et rigo
 ris sunt quā curialitatis neq; subtilit̄ inuētū aliud
 videtur in epō palleato exempto quā in nō exēpto
 sed vnus metropolis. nō potest eum alterius pallio
 celebrare neq; pari ratione sepeliri sed cum p̄prio
 tantū. Palliatus tñ ad aliā ecclesiam translatus cū
 pallio scdo loco sibi cōcesso sepelitur. Item pallia
 tus ad aliam translatus ecclesiam nō potest ibi vti
 pallio in prima ecclesia obtento quia nō solum dat
 cōtemplatōne p̄sone vtz etiam loci. hinc est qd̄ non
 potest vti eo extra puinciā sibi decretam sed si quis
 renūciat archiepatū nequit vltiori pallio vti nec
 etiam potest quis pallio nisi infra ecclesiam et in di
 uinis officijs vti. Vnde si forte p̄cessionalit̄ vel ad
 p̄dicandum vel ad aliqd̄ huiusmodi eū ecclesiā exi
 re cōtingeret cum pallio nō exiret. Si quidē regula
 riter vsus pallij interdicitur nisi in solennib9 dieb9
 et qui in cuiuscūq; ecclesie priuilegijs continetur.
 puta in festiuitatibus natalis domini. sancti stepha
 ni. sancti iohānis. circūcisōnis. epiphānie. rānis.

palmarum. cene domini. sabbati sancti in tribus di
 ebus resurrectōnis. ascensionis. penthe. sancti iohā
 nis baptiste. omnium apostolor. in quatuor festi
 uitatibus beate marie. et sancti michaelis. et omniū
 sanctor. sancti martini qui ē par apostolis. in festi
 uitatibus principalib9 ecclesie pallio decorare in de
 dicatōnibus ecclesiaz. cōsecratōnibus epozum or
 dinatōnibus clericor. et anniuersario cōsecratōis
 palliati. Quisdam etiā addūt dies dominicas que ad
 resurrectōnem pertinent qd̄ tam in vsu non est pos
 set etiā dici qd̄ vbiq; in sua puincia corp9 alicui9
 sancti quiescit metropolis. in festo eiusdem sancti et
 etiā in principali festo cuiuslibet loci sue puincie
 ad locum illum uel mans poterit pallio et sandalijs
 vti. In exequijs vero defunctor. vel in benedictio
 nibus nutencium vti nō licet. nisi hoc in priuilegio
 contineatur expressus. Epus Ostien. qui papam cō
 secrat pallio vtitur ex institutione marci pape et
 etiam quidam episcopi ex priuilegio speciali vt aui
 cien. et quandoq; eccēn. Postremo sciendum est qd̄
 romani pontifices qui beatum siluestrum p̄cesserūt
 tepingunt tanquā gerētes lineas palleē circa hu
 meros inuolutas. Nam legalis sacerdos dum sa
 crificabat summitates baltzei super humeros re
 flectebat in quo significatur qd̄ illoz iurisdictio et
 potestas per pallium significata inuoluta et impli
 cata non libera fuit. Ipse vero et eius successores li
 beram et explicatam habuerunt quare linee ipse in
 eis explicite et extense ante et retro dependentes de
 pinguntur. Potest etiam dici qd̄ linee ipse que vt p̄
 missum est sollicitudines et curas significant. Itē
 a tpe siluestri pape explicite dependent. ppter con
 cessa sibi et successoribus epalia que absq; sollicitu
 dine et cura nequunt possideri. Vnde Bruno dixit
 qd̄ summus pontifex pter p̄missa ornamenta et re
 gnum portat et purpura vtitur p̄t sub tēu. de mi
 tra dictum est. nō p̄ significatōne. Sed quia constā
 tinus imperator olim de ato siluestro omnia roma
 ni imperij insignia trahidit. Vnde et in magnis p̄ces
 sionibus omnis ille apparatus romano pontifici exhi
 betur qui quondam impatorib9 fieri solebat. et cū
 diademate impiali papa ipse coronatur.

De coloribus quibus ecclesia in ecclesiasticis
 vtitur indumentis.

Quatuor sūt principales colores quib9
 scdm p̄prietates dierū sacras vestes
 ecclesia distinguit. albus rube9 niger
 et viridis. Nam et in legalib9 indumē
 tis. m. colores fuisse leguntur. biffus
 purpura. iacinct9 et coct9 de quibus in se. ti. diceē
 ecclesia etiaz romana violaceo et croceo colore vti
 tur vt infra dicitur. Albis indumentis vtendum ē
 in festiuitatibus sanctor. confessorum et virginū
 qui martires non sunt p̄pter integritatem et in
 nocenciam. Nam candidi facti sunt nazare. et am
 bulabunt mecum in albis virgines em̄ sūt et sequun
 tur agnum quocūq; ierit. ppter eandem causā vtē
 dum est albis in solennitatibus angelor. de quoz
 nitore domin9 loquitur ad luciferum. vbi eras cū
 me laudarent astra matutina. Itē in omnib9 festis

sancte dei genetricis marie In festo omnium sanctorum
quidam tamen tunc rubens videtur ut infra dicitur
In principali festo sancti iohannis euangelium in conuersio
ne sancti pauli in cathedra petri De his etiam infra
dicitur. Item a vigilia natiuitatis domini usque ad octa
uam epiphaniae inclusue ut dicitur in psalmo. vij.
p. exceptis festiuitatibus martirum intermedijs
In natiuitate saluatoris et etiam precursoris. quoniam
vterque natus est mundus. i. carens originali pecca
to. ascendit enim dominus nubem leuem. i. assumpsit
carnem a peccatis immunem. et intrauit egiptum idem
venit in mundum. iuxta illud quod angelus inquit
ad virginem. spiritus sanctus superueniet in te. et virtus
al. ob. tibi. Iohannes autem et si fuerit in peccato concep
tus. fuit tamen in utero sanctificatus. iuxta illud pro
pheticum. Antequam exires de vulua sanctificauit te et
angelus inquit ad zachariam. spiritu sancto replebitur
ad huc ex utero matris sue. Item in epiphania pro
splendorem stelle que magos ducit secundum illud
propheticum. Ambulabunt gentes in lumine tuo. et re
in splen. or. tui. In ipsa propterea puritate marie.
que iuxta cant. simeonis obtulit lumen ad reuelationem
nem gentium etc. In cena domini propter consecrationem
erismatis quod ad mundationem anime consecratur
Nam et euangelica lectio mundiciam principaliter
milla sollemnitate commendat. qui lotus est inquit non
indiget nisi ut pedes lauet. sed est mundus totus. et
iterum. Si non lauero te non habebis partem mecum
Item a sabbato sancto in officio missae usque ad octa
uam ascensionis inclusue. quancumque officium de
tempore agitur. preter dies rogationum et preterquam
in festis martirum intermedijs prout infra dicitur
In resurrectione propter angelum testem resurrectionis
et nunciium. quia apparuit stola candida cooptus
de quo dicit matheus. quod erat aspectus eius sicut
fulgur et vestimenta eius sicut nix. et quia pueri tunc
renati albas habent vestes In ascensione propter nu
bem lucidam in qua christus ascendit. Nam et duo vi
ri astiterunt iuxta illos in vestibus albis qui et dix
erunt. Viri galilei quid statis etcetera Illud autem
notandum est quod licet in consecratione pontificis ta
libus sit indumentis utendum qualia secundum dei pro
prietatem conueniunt. In dedicatione tamen ecclesie
semper est utendum albis quocumque dierum dedica
tio celebretur. quoniam in consecratione pontificis
cantatur missa de die. sed in dedicatione basilice de
dedicatione missa cantatur. Nam et ecclesia virgi
neo nomine nuncupatur. iuxta illud apostoli. Respon
di enim vos vni viro virginem castam exhibere christo. de
quod sponsus inquit in cant. Tota pulchra es amica
mea etc. Ipse tamen qui consecratur debet esse albis or
natus ad notandum quod omni tempore vestimenta eius
debent esse candida idest vita eius immaculata. Item
per octauas premissorum festorum octauas habenti
um utendum est colore albo quoniam de ipsis agitur octa
ua. Rubens autem utendum est indumentis in solenni
tibus apostolorum euangelistarum et martirum propter san
guinem passionis quod pro christo fuderunt. Nam ipsi sunt
qui viderunt ex magna tribulatione. preterquam in
festis innocentium. ut iam dicitur. Item in festo crucis

in qua christus sanguinem suum fudit pro nobis. Unde
propheta. Quare rubrum est indumentum tuum sicut
calcancium in torculari. Sed secundum alios melius est
tunc albis vestiri. quoniam non passionis sed inuentionis vel
exaltationis est festum Item a vigilia pentecostes in missa
usque ad sabbatum post ipsum festum inclusue. et hoc
propter spiritus sancti feruorem qui super apostolos in
igneis linguis apparuit. Nam apparuerunt illis discip
bite lingue tanquam ignis. Unde propheta. De celo mi
sit ignem in ossibus meis. Licet autem in apostolorum pe
tri et pauli martirio rubens sit utendum. in conuersio
ne tamen et in cathedra utendum est albis. sicut et licet
in natiuitate sancte in hanc sit albis utendum in
collatione tamen ipsius utendum est rubens. Cum autem
illius festiuitas celebratur qui simul est martir et
virgo martirius virginitate profertur. quia signum
est perfectissime caritatis. iuxta quod veritas ait. Ma
giorem caritatem nemo habet ut a. f. q. p. pro a. suis
quapropter et in omni commemoratione sanctorum
quidam rubens indumentis utuntur. alij vero ut ec
clesia romana candidis. cum non tamen in eadem sed de
eadem sollemnitate dicat ecclesia quod sancti secundum
apoc. io. stabunt in conspectu agni amicti stolis al
bis et palme in manibus eorum. Hinc sponsa dicit
in cant. Dilectus meus candidus et rubicundus e
lectus ex milibus. candidus in confessoribus et in
virginibus. rubicundus in martiribus ac apostol.
Hij sicutem et illi sunt flores rosarum et lilia coualli
um. Rursus qui in festo omnium sanctorum rubens
utuntur ex eo mouentur. quia festum illud primo in
honorem martirum tantum institutum fuit. Sed res
sponderi potest. quod imo etiam in honore beate marie vir
ginis et hodie ex institutione gre. vij. festat ecclesia
die illa etiam in confessoribus et virginibus prout in. vij.
p. sub ipso festo dicitur. Item per octauas premissorum
festorum octauas habentium utendum est colore
rubro quoniam agitur de octaua. Nigris utendum est fe
ria sexta in parasceue. et diebus afflictionis et absti
nencie pro peccatis. et etiam in rogationibus sicut sub
illo tractatu in. vij. p. dicitur et in processibus
quas romanus pontifex nudis pedibus facit et in mis
sis pro defunctis. et ab aduentu usque ad vigiliam na
tiuitatis et a septuagesima usque ad sabbatum pasche
Sponsa quippe dicit in cant. Nigra sum sed for
mosa filie iherusalem sicut tabernacula cedar sicut
pellis salemonis nolite me confiteri quod fusca sum
quia decolorauit me sol. In festo autem sanctorum
innocentium quidam nigris. alij vero rubens indu
mentis utendum esse contendunt. illi propter tristi
tiam quia vox in rama audita est. ploratus et plura
latus multus. raxel plorans filios suos etc. Nam
et propter eandem causam cantica leticie sublecentur
et sine aurifrisio mitra defertur. Isti propter marti
rium quod principaliter commemorans inquit ec
clesia sub throno dei sancti omnes clamant. vindica
sanguinem nostrum qui effusus est domine deo no
ster. Sicut et in letare iherusalem propter leticiam quod au
rea rosa designat. romanus pontifex portat mitram
aurifrisio in signatam sed propter abstinentiam nigris
utitur indumentis. Sed ecclesia romana tunc utitur

violaceo colore quoniam illud occurrit extra dominican-
 sed in octava rubro. Restat ergo quod in diebus ferias
 libus et communibus viridibus sit indumentis uten-
 dum quia viridis color medius est inter albedinem et
 nigredinem et ruborem et specialiter inter vii. epipha-
 et septuagesimam et inter pentecostem et aduentum quoniam
 dominicale agitur officium. Sic color exprimitur vbi
 dicitur cipi cum nardo nardo et croco. Ad hos qua-
 tuor colores ceteri referuntur scilicet ad rubrum color
 coccineus ad nigrum violaceus qui aliter coccinus vo-
 catur ad album bisinus ad viridem croceus quoniam
 nonnulli rosas ad martires crocum ad confessores et
 lilium ad virgines referant. De coloribus etiam in fi-
 ne sequentis tractatus dicitur. Violaceo autem colo-
 re uti in diebus quibus est usus nigri coloris non est
 in conueniens. In ecclesia romana vult colore viola-
 ceo a prima dominica aduentus usque ad missam vi-
 gilie natiuitatis domini inclusiue et a lxx. usque ad of-
 ficiam missae vigillie pasche exclusiue quandoque in pre-
 dictis temporibus officium de tempore agitur exceptis. vi-
 feria cena domini et feria sexta in pasche. In festi-
 uitatibus vero sanctorum que in lxx. et in aduentu oc-
 currunt non est nigris vel violaceis utendum. Et est
 intelligendum quod in sabbato sancto in toto officio
 quod agitur ante missam utendum est violato colore.
 hoc excepto quod diaconus qui benedixit cereum in-
 duens dalmatica et subdiaconus ministrans induens
 tunica albis. utuntur quia benedictio illa sic et mis-
 sa ad resurrectionem pertinet. sed benedictio cerei ex-
 pleta diaconus remota dalmatica assumit planetam
 violacei coloris et tenet eam usque dum incitatur of-
 ficium missae. subdiaconus vero non mutat vestes.
 Quidam etiam in dominica in ramis palmarum ve-
 tuntur albis in processione et in ramorum benedictio-
 ne dum legitur euangelium et dum cantatur gloria laus
 propter leticiam festiuitatis christo facte que in premissis
 commemoratur. Sed etiam romana tunc semper vitur viola-
 ceo colore et in processione que fit in purificatione
 ne ante missam eorum officium illud est de anxia expe-
 ctatione simeonis et sapienter. Utitur etiam eccle-
 sia romana violaceo colore in quatuor temporibus
 septembris et in vigiliis sanctorum in quibus est ieiunium
 quoniam missa est de vigilia et in diebus rogationum
 et in missa que dicitur in die sancti marci de officio le-
 tanie. Cum enim ieiunamus carnem nostram crucifi-
 gentes maceramus ut sic facta iherosolyma christi iherosolyma
 confortentur cuius liore sanati sumus. ad quod est
 signandum tunc colore violaceo utimur qui pallidus
 et quasi liuidus est. Ceterum velamina trium co-
 lorum ponuntur in altari in festo pasche putat
 dicitur est in prima parte sub tractatu de picturis.

De indumentis legalibus seu vete.

Quonia minus plene rem significatam
 humana fragilitas apprehendit si peni-
 tus rem significantem ignoret idcirco
 de indumentis legalibus ad huius ce-
 litatis ignorantiam appellandam. Primo
 scilicet historia. Secundo secundum allegoriam. Tercio vero secundum
 tropologiam aliqua differemus. Primo igitur scilicet
 historiam notandum est quod quatuor erant legalia

indumenta secundum mosaicam legem tam minoribus
 sacerdotibus quam principi sacerdotum communia de
 quibus legitur exo. xxviii. c. Primum dicebat manassa
 sim. quod grece braece. latine vero feminalia linea di-
 ci potest de bisso retorta contextum. quo utebatur pro
 eo quod legitur exo. xx. c. in fine. Mo ascendet ad alta-
 re meum per gradus ne reuelentur turpitudines tuae. et
 zechiel. xliij. feminalia linea erunt in lumbis eorum.
 Secundum catemone siue linea quod nos subunculam
 vel albam sed moyses aban et appellauit hebrei di-
 scendentibus a babilonis emissaneam vocauerunt et
 rarij bisinum et duplex. Tercium baltheus. i. zona
 vel cingulum. latus quasi digitis quatuor sic reti-
 culatus ut quasi pellis vipea videretur contextum
 de bisso. cocco purpura. et iacincto. p. que quatuor
 elementa significantur. Quartum est tiara. quod he-
 brei manphie. nos autem infulam vel mitram appella-
 mus. a tidari pontificali plurimum differens. quasi for-
 mam rotunde cassidis repitans. Super hec quatuor
 communia quatuor proprijs indumentis pontifex ve-
 tebatur. Primum erat tunica iacinctina. quod hebreus
 dicit vethit grece dicitur poteris latine talaris. quod ha-
 bebat pro simbrijs mala granata cum octuaginta
 eintinabul aureis interscalari modo disposita ut au-
 diretur sonus cum pontifex ingrederetur sanctuarium
 ne forte moreretur. Secundum erat ephod. i. superhu-
 merale de quatuor predictis coloribus auroque co-
 textum sine manicis ad modum collobi habens artus
 ram in pectore quandam ad magnitudinem palmi in
 qua longior eiusdem mensure inserabatur. In cuius
 parte superioris. vi. et sup humeros insculpti erant au-
 ro duo lapides omichim quibus. xij. nomina filiorum
 israel erant insculpta. sex in vno. et sex in altero.
 Quod autem samuel et dauid indui legunt ephod
 illud erat lineum et proprie quibus ephod dicebat. Ter-
 cium hebraice dicebatur tzen grece logion. latine
 vero rationale vocatur. quod pontifex ferebat in pe-
 ctore. dicitur est autem rationale iudicij. quia ibi erat
 lapis in cuius splendore sibi deum esse percipium co-
 gnoscebant. Erat autem rationale quadrangulum du-
 plex in modum vnius palmi de quatuor predictis co-
 loribus. auroque contextum habens. xij. lapides per quatuor
 ordines. In primo sardium. topasium. et smar-
 ragdum. In secundo carbunculum. saphirum. et iaspidem.
 In tercio iugurium. achatem. et amethystum. In quarto
 gisulitum. omichinum. et berillum. In quibus erant scri-
 pta. xij. nomina filiorum israel in sigulis singula
 iuxta ordinem sue natiuitatis. Erant etiam in eo scri-
 pta hec duo nomina purim et ebiamin. i. veritas et di-
 sciplina. Inserabatur autem longior superhumera-
 li a parte superiori per duos annulos et duas ca-
 temulas aureas immixtas duobus vncinis qui sub
 duobus predictis omichinis et superhumerali conti-
 nebantur infixi. ab inferiori vero parte per duos
 annulos aureos cum duabus iuncturis siue cathe-
 nis iacinctinis colligabatur ephod. Quartum et vlti-
 mum erat capitis ornamentum vicijs tyara seu tydas-
 ris in acutum prebens. habens circulum aureum cum ma-
 la granatis et floribus ex qua supra fontem pende-
 bat aureolamina quam petalum dicunt ad modum.